

1) Sjukdomar och bot.

3746

Bot för "skrovan".

Den barn hade fått vissa lyften såsom även "skrovan" (eng. sjuken) ansågs vara, så skulle dels "måla barnet med en tråd å en hel del ställen och kroppsdelar" (se den klaka nämf.). Vid svårare fall skulle den klake "svänga barnet omkring ett litet, runtom kistan under och över dusamma. Den klake bejäre också alltid något, och icke så litet, såsom klädesparceller, matvaror, och frukter "visst inte för deras besvär" hette det, "utan än offra å offerstenen eller i källan.

Ette sätt är bota vissa hemlighetsfulla sjukdomar som denfätt, då den sjuke råkade ut för "hvarvinnen" (en viss virvelvind), som var farlig, särskilt om väsen och orsakade värta i lemmarna och kroppen, var att den sjuke

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Skåne
S. Görge
Ölmåbarn
1770 1783
Bot för den som råkade ut för "hvarvinnen".
Förel 1863
G. Görge

2) Gukdomar & bot. ^{Skän...} ³⁷⁴⁶ ¹⁸⁶³
skulle sätta sig vid bordet, å vilket man
på sin käril hade en das krut, vilket
antändes, så att rökken vära omvärd
den sjuke. "Rökas med krut".

Tandvärk botades ofta på så sätt
att man tog något blod eller tandbeslag
från tanden och strök på en träpinne
(ibland en spik, som var rostig) och antingen
borrade ett hål i helst en gammal ek om
sådan fanns och där slog in träpinnen
eller spiken. Ett träd, likgiltigt å vilket
slag, var i riken slagit ned, var särskilt
användbart. När pinnen eller spiken inslogs
och tandvärken fastnagrades i trädet, löstes en viss
bevægelse, gänsk ut på att den som rubbade
pinnen eller drog ut den, den personen skulle
bekomma tandvärken i djufall tempo

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Meddel
mot tand
värk.

2) SK. Kreatursjukdomar 3746 Botemedel.

Ö. Gönge

Glenne bland om vintern skicka fåren eller något
enstaka får ibeligen. Då hade någon illusion-
nad tjust fåret och satte sjuka på det.

För att bota denna troddom skulle man
taga fåret ut och stoppa det tre gånger ned-
an tvänne stegspolar i takstegen, underi-
från och uppåt, medsols

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Kreatursjukdomar:

När någon "god vän" hade djusat något kreatur för en familj, så, om man inte själva var kloke nog att hjälpa sig själva talade man vid en klok gubbe (även gumma), som efter steykingar och smitrande med djuret, tog något från detsamma, här, nijaika dröjel etc.

Öpprade hål i fähussträskeln eller övre darr-trät och stoppade in djurekrementen i hålet och slog plugg där sedan man först spattat i husbondens hand och ritat en kass i handflatan under besvärjelse. Kven en frö eller en ärt brukades instoppas i träskeln. Därefter skulle man få god håll - tur med kreaturen.

Härvid begärdes ävenledes något, och helst av det sjuka djurets produkter att av de kloke offera till husets gamla gudar eller andar å offerstenen

Att slå ut varmt vatten t.ex. skällevatten
 när efter grisplakt, på gräs- eller oned
 annat bevoxen markt ansågs de gamla
 mycket farligt. "Då skällade man "våjtrar-
 na" = vätterna, och därigenom körde man
 bort dessa goda väsen från sitt hem och
 därmed följde olycka och sjukdomar, farliga
 sjukdomar, som oftast vara obotliga, såsom
 villapastöck och svåra sårnader i kroppen,
 och även djuren blevo sjuka."

Ävenså att slå vatten i elden (spiseelden) för att pläcka den ansågs farligt ity att man fick svåra sår och utslag.

Sjukdomar
 uppkomst.

Liknande var att om barnen spottade
 på varm kakelugn eller spis, så ansågs
 att detta gav upphov till sårnader och
 ruvor å läppar och mun.

Vätterna

En nu avliden gammal man, ~~Lille~~
Store John kallad, (död omkring 1920)
vid c. 90 års ålder, var ända ut på al-
derdomen även hemslaktare. Ofta var
han hos mig och slaktade, säger min
pajesson. Då jag inte ansåg det vara
någon fara i att slå ut varmt vatten
närpå var som helst på marken, brukade
jag efter grisens vederbörliga rensning
helt enkelt vatta upp o. ner på skallesträget
var som helst utaför gården. Men då blev
Store John avdels hemst förskräckt och sade:
"Hvad i hela fridens namn tar du dig till,
Vill du skälla vajttrarna, så må du
vara säker på att allri mer få när tur
(häll) varken med djur eller annat, utan
sjukdomar komma att hemsöka dig, både utan
och innan."

Skälla
"vajttrarna"

Offerstenar med ålukvarnar.

I Toekarps by cirka 3 km. norr om Glimåkra kommunalsamhälle förekommer flere st. dylika (jämf. ett par st. Offerkällar), där fardom offerades eller blotades. Särskilt en dylik större blotubästen allmänt benämnd:

Talahall,

c. 6 meter lång och 4 m. bred å basen och 5 å 6 m. hög, liknande en prädikstol med en c. 60 cm fördjupning vid södra sidan. J.ö. nästan plan i denna fördjupning och utan "predikstolskrant" framme (åt söder) men bakom bekvämt skrank (c. 60 cm högt) att sitta på för "talaren". Golvet i predikstolen är något skålformigt så att c. 10 liter vatten kan stanna där (efter regn) och fin-

2. Talakall.

3746

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

nes å Petra predikstolsgolu, som är c. 120 cm
i diam. åtminstone 7 st. fullt tydliga,
4 cm. vida och 2 cm. djupa "ålvvarnar."
Bid sidan av denna Talakall finnes
tvänne mindre stenklocke, och måste man
föret stiga upp på en av dessa och däri-
från taga ett godt steg över på den
högre Talakall, där för sådant ändamål
ett bekvämt, ganska slitt "trappsteg" sträckt
framför offerkålen (med ålvvarnar) finnes.

"Här" säga bygdens äldre, "å dessa
ålvvarnar offerades fardomtina varje-
kanda produkter, såsom smör, smör,
och andra fettämnen, sp. smult = svinsm.
salt, kummin och andra produkter, som de för-
samlade kunde få med sig av matföräd-
till eget syfte under festen eller sammou-
komsten.

Ty är här-frånsett boplats- varit en sam-
lings- och offerplats från den äldsta be-
byggelsen är utan allt tvivel. Troligen har
också den nya läran om "vide krist" här
tidigt blivit predikad från denna Talarhall
under sådana sammankomster. Det vackra
läget å en hög kulle eller slätting, ännu be-
nämnd Kyrksåker (Körksager), med en jämn
höjning av marken framför "talarstolen"
(äskådnareplatsen) Den vackra lövsbergslunden,
med alla möjliga ädla lövträd: ek, bok, lönn,
ask, lind, kugg, hassel, sälg, asp, al, vilva frukt-
träd osv. fl. kan ge oss en föreställning
om att platsen tidigt blev utvald för
sitt ändamål. Visserligen låg en annan
berömd offerplats, nämligen den vid Run-
norn, vid tiden ej så långt söder väresfrån.

Men av flera omständigheter: såsom
utflyttning och bosättning längre norrut,
ehuru inom den större lännskretsen
i egendoms- eller braskänseende m. m. o.
samt svårigheten att vid vissa tider
överkomma de sanka markerna söderut,
kan man ju ha överenskommit om att
anordna ett ny enskild samlings- "ting" -
och offerplats för byarna norrut från
Glimmäkra (Glimnager). Här var ortens hög-
sta åsar, sandjordsåsar, som gick jämförel-
sevis lätt att veta, här i de välbärga
löv- och barrskogarna norrut var vilsebrä-
det ännu rikligt förekommande och fis-
ken i åar och sjöar likaledes. Här kunde
de levsa fästligt var dag, ja, här var
helt enkelt "godagret att vara."

Bot för "Lyfte"

"Mosjukan" (Engelska sjukan) hos barn och unga flickor (och pojkar) botade en här i Blankhult, Glimåkers församling för ett par tiotal år sen avliden, då 90 årig gumma, Schuksa-Bollan, genom att med en tråd, mäta den sjukas lemmar dels från den ena leden till den andra och dels omkring lederna. Fanns barnets första kintyg, brändes detta på askan därav urladdas i vatten. Detta vatten skulle barnet dricka av, och ansågs på sin tid ett säkert medel mot lyften av skilda slag.

Revorvar eller (ringör) botade samma gumma hos en mängd skolbarn på så sätt att hon tog ett halmeträ i Sångens huvudänd, stoppade halmeträets ena ände i munnen och blötte med saliv och så med strået

Bot för "Lyte."

3746

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

drog en ring omkring varje blomma eller tve-
sa å revormen i handen ef. var det nu
var lokaliserat. Under tiden fick barnet
inte säga något och på inga villkor tårka
för besväret då det avlägsnade sig från den
klakas bostad Och det hjälpte pistolarnas su-
gesman. Halmstrået skulle sedan brännas
i sprisetn och askan värda kastade kon
i en i närheten varande källa.

En ung moder hade fått sin första son
och han skrek ständigt med ett riktigt "hund-
tjät". Det var förstas lyte. Den enda hjäl-
pen för detta var att skapa en liten hund
att lägga bredvid barnet i vaggan så att
hunden värnde upp barnet riktigt grund-
ligt. Och det hjälpte! Personen lever ännu
och är frisk och stark.

1) Bot för "Lyte."

3746

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

En äldre fröken i orten, vilken sedan födelsen bar på ett rätt stort födelsemärke eller utslag, som trots mångfaldigt anlitanse av läkare och kloka, var obotligt, fick rådet att vid plaket av en ko ej. kviga, som ej kallvat någon gång, laga ett stycke av vämmen och i varmt och nyslaktat tillstånd därmed insmörja och bestryka den röda fläskan i ansiktet, och sedan offra askan av den brända vämmdelen på en offersten, av vilka det fanns gott om i orten.

Avseendes skulle det vara ett afelbart botemedel att få revorner och vissa födelsemärken att försvinna om den sjuke vid en persons dödsfall, tog den dödes hand och strök med denna "sju slag längs och kors" över revorner och födelsemärket.

Rökelse mot 3746

"Rökning med krut till bot mot sjukdomar:
Såsom "yttervärk" (gikt), och "römatisten" (reuma-
tism) m.fl. var för mycket allmänt. Detta gick
så till att antingen den sjuke själv eller en
klog Gubbe (även gumma) tog några nyssor krut
och la på ett tallrik, varefter man med
något elddon tättade på krutet medan den
sjuke höll ansiktet (nåsan) över tallriken
"så nära som han trodde sig till" och där-
under insöp (inandades) krutets hälsobringan-
de gaser ej dofter - Nu en sådan läke-
metod var rätt riskabel och ofta orsakade
olyckshändelser, avskräckte inte vederbörligt.
Det hände nämligen ej sällan att både
hår och skägg och ögonbryn kunde få en
eld och svedes bort under läkarpro-
ceduren på den sjuke. o.s.v.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15